

ЛЕКЦІЯ 2.

СТРАХОВИЙ РИНОК

План заняття

- 1. Поняття та функції страхового ринку**
- 2. Структура страхового ринку**
- 3. Страхові компанії, їх види. Перспективи створення товариств взаємного страхування в Україні**
- 4. Посередники у страхуванні**
- 5. Моделювання впливу банківських установ на розвиток страхових компаній**
- 6. Стратегія розвитку страхового ринку в умовах наявності латентного військового конфлікту в Україні**
- 7. Агрострахування як складова продовольчої безпеки держави**

1. Поняття та функції страхового ринку

Існують наступні підходи до визначення страхового ринку

СТРАХОВИЙ РИНОК

сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт їх купівлі-продажу;

форма організації економічних відносин у сфері грошового обігу по формуванню та використанню страхового фонду й інших фондів та ресурсів страховика за допомогою купівлі-продажу страхових продуктів;

сукупність страховиків, страхувальників, посередників, що приймають участь в реалізації відповідних послуг

середовище, у якому функціонують страхові компанії;

механізм перерозподілу фінансових ресурсів страхувальників та страховиків

Рис. 1. Підходи до визначення страхового ринку

Для функціонування страхового ринку необхідним є виконання низки умов (рис. 2):

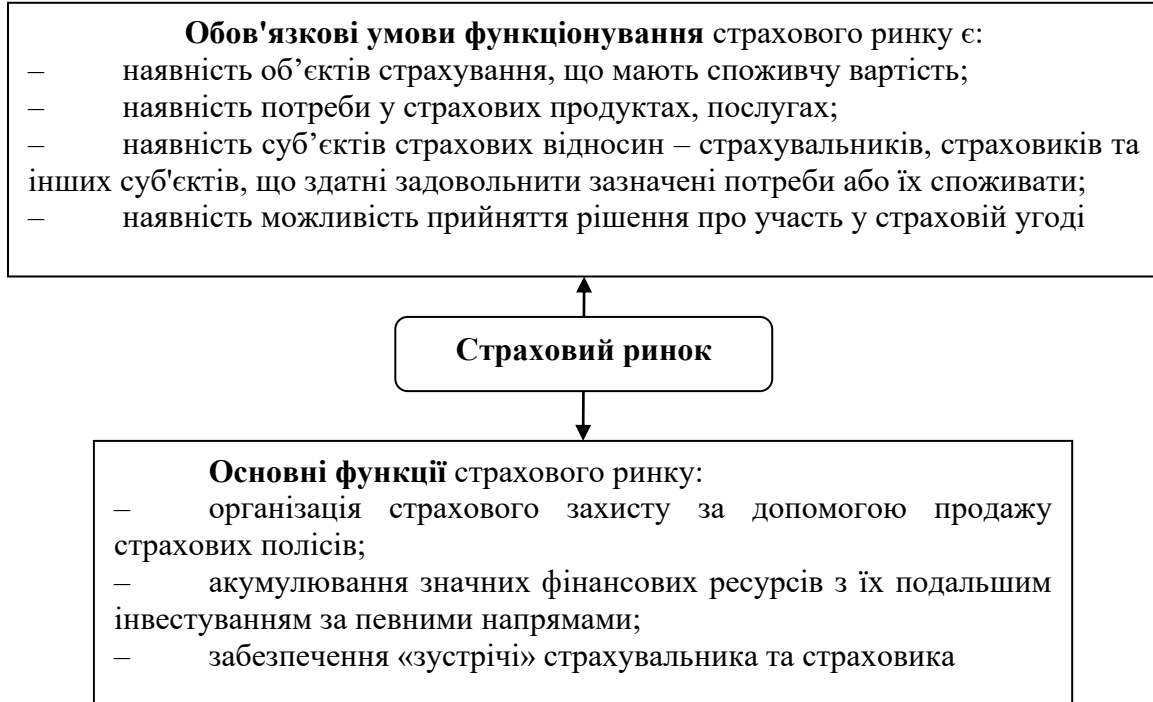

Рис. 2. Умови та функції страхового ринку

На сучасному страховому ринку будь-якої країни діє система об'єктивних та суб'єктивних законів (табл. 1)

Таблиця 1

Об'єктивні закони функціонування страхового ринку

<i>Закон попиту та пропозиції</i>	забезпечує виникнення тих страхових послуг, що саме необхідні споживачеві та формує адекватну ціну, забезпечуючи умови конкуренції для страховиків, створюючи умови для постійного пошуку, удосконалення форм і методів організації страхового захисту);
<i>Закон вартості</i>	діє через ціну (розмір страхових тарифів) та сприяє збалансуванню економічних інтересів учасників страхових відносин, є індикатором якості страхового ринку;
<i>Закон конкуренції</i>	забезпечує підвищення якості страхових послуг, стимулює розширення меж страхового ринку, розвиток його інфраструктури.

2. Структура страхового ринку

З метою наукового дослідження, практичного застосування в умовах глобалізації економіки важливим є створення певної класифікації страхового ринку. Сьогодні науковці та практики не розробили єдиної класифікації чи єдиних підходів до класифікації страхового ринку

Таблиця 2

Класифікація страхового ринку

Класифікаційна ознака	Види
За територіальною ознакою (місце виробництва страхових послуг):	<i>місцевий (регіональний);</i>
	<i>національний (внутрішній);</i>
	<i>світовий (зовнішній).</i>
За місцем споживання страхових послуг	<i>внутрішній;</i>
	<i>зовнішній;</i>
	<i>міжнародний.</i>
За галузями страхування	<i>ринок особистого страхування;</i>
	<i>ринок майнового страхування;</i>
	<i>ринок страхування відповідальності</i>
За типом державного регулювання	<i>ринок з авторитарним (жорстким) типом регулювання – це коли кожний конкретний вид страхування проходить процедуру ліцензування і повинен відповідати певній системі вимог щодо правил страхування, фінансово-господарській діяльності страхової компанії; конкуренція між страховиками чітко регламентується;</i>

	<p><i>ринок з ліберальним (м'яким) типом регулювання</i> передбачає, що операції по страхуванню хоча й підлягають ліцензуванню, проте нагляд за діяльністю страхових компаній відносно слабкий;</p>
<p>Залежно від напрямку розвитку</p>	<p><i>ринок зі змішаним типом регулювання</i> використовує в певній мірі два зазначених підходи – виважена система регламентації діяльності страхових компаній поєднується з досить гнучкими підходами, які дають можливість забезпечити достатній рівень конкуренції.</p>
	<p><i>екстенсивний</i>, який передбачає швидке зростання кількості страхових компаній з невисоким рівнем платоспроможності та звуженим асортиментом страхових послуг;</p>
	<p><i>інтенсивний</i>, який передбачає укрупнення страхових компаній, збільшення власного капіталу, покращання фінансового стану, розширення асортименту страхових послуг.</p>
<p>За станом попиту</p>	<p><i>насичений;</i></p>
	<p><i>ненасичений</i></p>

Полчанов А.Ю.

Страховий ринок представляє собою досить складне явище, має свою внутрішню структурну будову та зовнішнє оточення. Його внутрішня будова, з одного боку, представлена суб'єктами страхового ринку, з іншого – страховими продуктами, що реалізуються. Зовнішнє оточення представлено ланками фінансової системи держави та сферою міжнародних фінансів, зв'язок з якими визначається за напрямками руху грошових потоків.

1-й сектор: уповноважений орган державного нагляду за страховою
2-й сектор: структурні елементи страхового ринку – страховики страхувальники та об'єднання страховиків
3-й сектор: елементи інфраструктури – страхові та нестрахові посередники

Рис. 3. Внутрішня структурна будова страхового ринку за суб'єктами

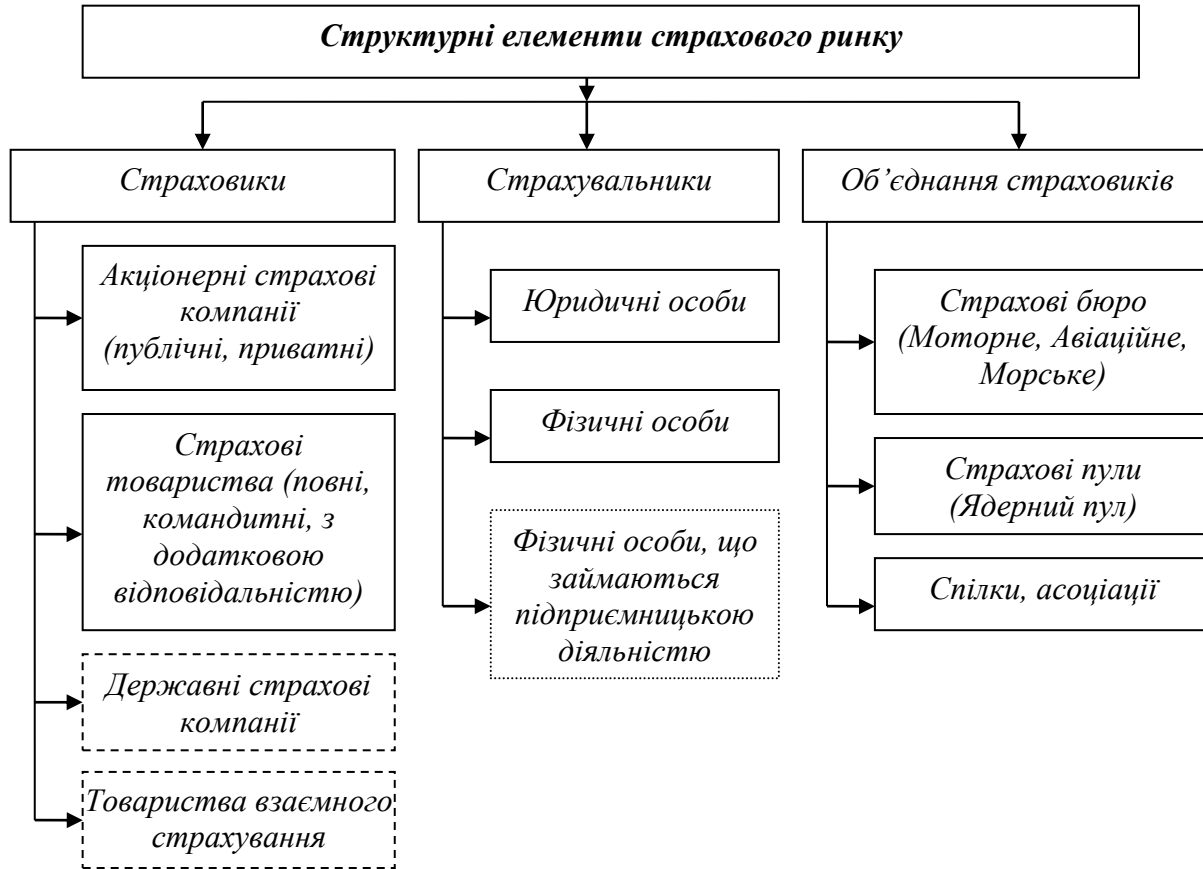

Рис.4. Структурні елементи страхового ринку України

3. Страхові компанії, їх види. Перспективи створення товариств взаємного страхування в Україні

Страховик — це організація, котра згідно з отриманою ліцензією бере на себе за певну плату зобов'язання у разі настання страхового випадку відшкодувати страхувальникові чи особам, яких він назвав, завданий збиток або виплатити страхову суму.

Таблиця 3

Класифікація страхових компаній

Класифікаційна ознака	Види
За формою власності	<i>державні страховики</i> – це форма організації страхового фонду державою. Формуються на підставі заснування державою або націоналізацією акціонерних страхових компаній
	<i>приватні старховики</i>
За характером роботи	<i>такі, що страхують життя;</i>
	<i>здійснюють інші види страхування;</i>
	<i>надають виключно послуги з перестрашування.</i>
Залежно від організаційно-правової форми	<i>акціонерні страхові компанії</i> – тип компанії, яка створюється і діє зі статутним капіталом, поділеним на певну кількість часток - акцій. Оплачена акція дає право її власникові на участь в управлінні товариством і отримання частини прибутку у формі

	<p><i>дивідендів</i></p>
	<p><i>страхові товариства</i> (повні, командитні або з додатковою відповідальністю) створюються за рахунок внесків засновників. Різняться межею майнової відповідальності засновників за зобов'язаннями організації. створення страхових компаній у формі товариства з обмеженою відповідальності в Україні заборонено</p>
	<p><i>товариства взаємного страхування</i> – є юридичною особою - страховиком, що створене відповідно до Закону України "Про страхування" з метою страхування ризиків членів цього товариства. Члени товариства взаємного страхування є учасниками цього товариства</p>
<p>За географічною (територіальною) ознакою</p>	<p><i>місцеві</i></p>
	<p><i>регіональні</i></p>
	<p><i>національні</i></p>
	<p><i>транснаціональні</i></p>

Предметом безпосередньої діяльності страховика може бути **лише страхування, перестрахування і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.**

Дозволяються виконання зазначених видів діяльності у вигляді надання послуг для інших страховиків на підставі укладених цивільно-правових угод, надання послуг (виконання робіт), якщо це безпосередньо пов'язано із зазначеними видами діяльності, а також будь-які операції для забезпечення власних господарських потреб страховика.

Страховики, які здійснюють страхування життя, можуть надавати кредити страхувальникам, які уклали договори страхування життя.

Страховики можуть утворювати спілки, асоціації та інші об'єднання для координації своєї діяльності, захисту інтересів своїх членів та здійснення спільних програм, якщо їх утворення не суперечить законодавству України. Ці об'єднання не можуть займатися страховою діяльністю.

Моторне (транспортне) страхове бюро України є єдиним об'єднанням страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам.

Членство страховиків у МТСБУ є обов'язковою умовою здійснення діяльності щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

МТСБУ є непідприємницькою (неприбутковою) організацією і здійснює свою діяльність відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», законодавства України та свого Статуту

Основними завданнями МТСБУ є:

- виконання гарантійних функцій стосовно відшкодування шкоди, завданої третім особам при експлуатації наземних транспортних засобів, відповідно до чинного законодавства України та угод, укладених Бюро з уповноваженими організаціями інших країн зі страхування цивільно-правової відповідальності;

- забезпечення членства України в міжнародній системі автомобільного страхування "Зелена картка" та виконання загальновизнаних зобов'язань перед уповноваженими організаціями інших країн-членів цієї системи;

- управління централізованими страховими резервними фондами, що створюються при Бюро для забезпечення виконання покладених на нього функцій — Фонд захисту потерпілих, Фонд страхових гарантій;

- координація роботи страховиків - його членів у сфері страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, як на території України, так і за її межами;

- виконання страхових зобов'язань з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (у тому числі, за договорами міжнародного страхування) за страховиків-членів Бюро у разі недостатності коштів та майна цих страховиків, що визнані банкрутом та/або ліквідовані;

співробітництво з органами Міністерства внутрішніх справ України та іншими органами державної влади з питань обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності

Аграрний страховий пул – це об'єднання страховиків які мають ліцензію на здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою

Страховики, яким дозволено займатися страхуванням авіаційних ризиків, та страховики, яким дозволено займатися страхуванням морських ризиків, **можуть** створити **Авіаційне страхове бюро** та **Морське страхове бюро**, які мають бути юридичними особами, що утримуються за рахунок коштів страховиків.

Страховики, які мають дозвіл на страхування відповідальності операторів ядерних установок за шкоду, що може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту, **зобов'язані** утворити **ядерний страховий пул**, який має бути юридичною особою, що утримується за рахунок коштів страховиків.

4. Посередники на страховому ринку

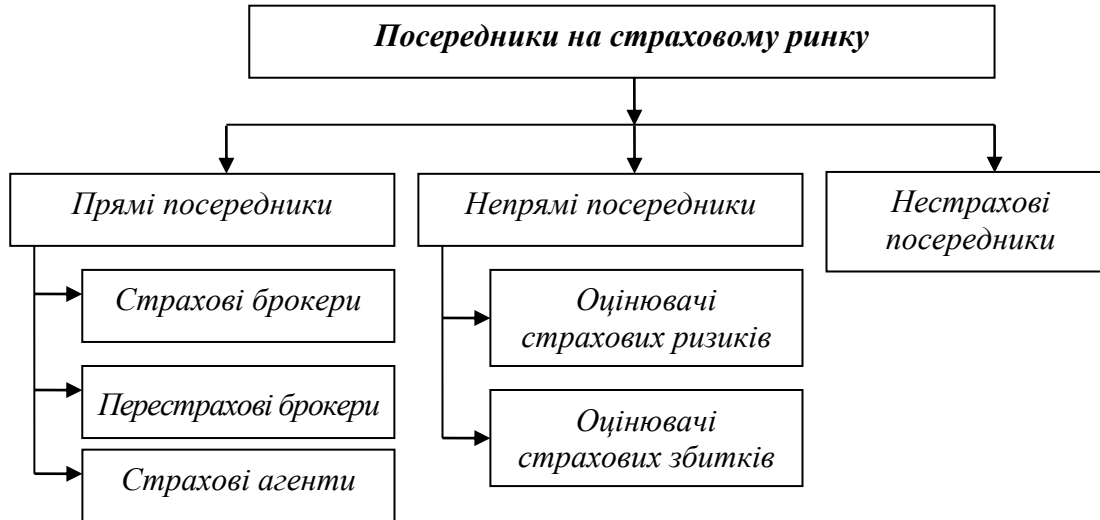

Рис.5 Посередники страхового ринку

Страхові брокери - юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник.

Страхові брокери - фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності, *не мають права отримувати та перераховувати* страхові платежі, страхові виплати та виплати страхового відшкодування.

Перестрахові брокери - юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестрахованні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестрахованні як перестраховальник.

Дозволяється здійснення діяльності страхового та перестрахового брокера однією юридичною особою за умови виконання нею вимог щодо здійснення діяльності страхового та перестрахового брокера.

Посередницька діяльність страхових та перестрахових брокерів у страхуванні та перестрахованні здійснюється як виключний вид діяльності і може включати:

- консультування,
- експертно-інформаційні послуги,
- роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом) договорів страхування (перестраховання), в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань за угодою відповідно із страхувальником або перестраховальником,
- інші посередницькі послуги у страхуванні та перестрахованні за переліком, встановленим Уповноваженим органом.

Страхові агенти - фізичні особи або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, а саме: укладають договори страхування, одержують страхові платежі, виконують роботи, пов'язані із здійсненням страхових виплат та страхових відшкодувань. Страхові агенти є представниками страховика і діють в його інтересах за винагороду на підставі договору доручення із страховиком.

Андеррайтер (оцінювач страхових ризиків) – діє від імені страховика та має право брати на страхування запропоновані ризики, визначати тарифні ставки та умови договорів страхування на основі норм страхового права.

Сюрвеєр (оцінювач страхових ризиків)– інспектор чи агент страховика, здійснює огляд майна, яке приймається на оцінку, визначає ймовірність реалізації страхового ризику.

Аварійний комісар (оцінювач страхових збитків) – встановлює причини настання страхового випадку, характер та розмір збитків, як правило займається дорожньо-транспортними пригодами.

Аджастер (оцінювач страхових збитків) – діє від імені страховика при вирішенні та врегулюванні заявлених претензій страховальників.

Диспашер (оцінювач страхових збитків) – спеціаліст у галузі морського права, який здійснює розрахунки при загальній аварії, розподіляє збитки між судном, вантажем та фрахтом.

Окрім того, в інфраструктурі страхового ринку працюють **нестрахові посередники**, які здійснюють консультаційні, інформаційні, рекламні, кредитно-банківські, фінансові, аудиторські, нотаріальні, біржові та інші послуги.

5. Моделювання впливу банківських установ на розвиток страхових компаній

Див. матеріали на сторінці курсу

6. Стратегія розвитку страхового ринку в умовах наявності латентного військового конфлікту в Україні

Див. матеріали на сторінці курсу

7. Агрострахування як складова продовольчої безпеки держави

Див. матеріали на сторінці курсу

